

INFORMAČNÁ SPOLOČNOSŤ A SR

INFORMATION SOCIETY AND SLOVAK REPUBLIC

Korcová, Z., KI FEM SPU Nitra

Information society is objective reality today. Common denominator of all definitions is emphasis on meaning of information as key source for society development. Countries of European Union notify this reality. That is why they make available conditions for efficient obtaining and use of all information in every spheres. Conditions relate mainly to development of information and communication technologies and computer literacy of citizen. Slovak republic as a member of European Union is conscious of this fact too. Strategy of government and programs of another institutions and groups are making conditions in ICT field for work with information in successive steps. In this article there are presented some approaches and indicators that point level of information society in Slovak republic.

Key words: information society, information and communication technologies, computer literacy, Internet

Úvod

Informačná spoločnosť (ISp) vo svete by mala byť orientovaná na ľudí. Každý človek by mal mať možnosť šíriť, využívať a prijímať informácie a vedomosti. Treba umožniť ľuďom a komunitám využívať potenciál informačných a komunikačných technológií (IKT) na zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja, zlepšenia kvality života a ochrany ľudských práv. Tieto slová boli prijaté ako spoločná vízia Svetového summitu o informačnej spoločnosti, ktorý sa za účasti predstaviteľov vlád, OSN, občianskej spoločnosti a súkromného sektora uskutočnil od 10. do 12. decembra 2003 v Ženeve.

Vývoj v informačnej spoločnosti prebieha veľkou rýchlosťou. Sledujeme zrýchľovanie konvergencie medzi telekomunikáciami, multimédiami a informačnými technológiami. Konvergencia umožňuje vývoj a produkciu nových výrobkov a služieb a ovplyvňuje riadenie podnikov a obchod. V rovnakom čase môžeme pozorovať explóziu nových trhových príležitostí, rast konkurencie a umiestňovanie zahraničných investícií do nových oblastí.

Cieľ, materiál a metódy

Proces informatizácie spoločnosti prebiehajúci v krajinách EÚ prispieva k formovaniu dynamicky sa rozvíjajúceho ekonomického prostredia, do ktorého sa aj Slovenská republika zaradila. Pre SR je nevyhnutné mať adekvátne rozvinutú informačnú spoločnosť.

Cieľom príspevku je uvedením niektorých prístupov a ukazovateľov z oblasti IKT podať obraz o tom, ako je Slovenská republika pripravená pre úlohy a život v informačnej spoločnosti.

Materiál, z ktorého sa vychádza sú prieskumy rôznych organizácií uvádzané na stránkach v počítačovej sieti a v odborných časopisoch.

Použitými metódami sú hlavne porovnanie, syntéza a pre väčšiu prehľadnosť niektorých ukazovateľov aj tabuľky a grafy.

Výsledky a diskusia

Možnosti informačnej spoločnosti

Informačná spoločnosť poskytuje nové možnosti, ktoré prinášajú so sebou nové a širšie uplatnenia z hľadiska zamestnanosti. Dochádza k jej zvyšovaniu v oblasti práce s informáciami a všeobecne teritoriálneho sektora, v tradičných odvetviach, ako sú priemysel a poľnohospodárstvo zamestnanosť klesá. Medzi hlavné prínosy informačnej spoločnosti patria:

- nové možnosti pre uplatnenie tvorivých schopností ľudí,
- zvýšenie schopnosti spoločnosti reagovať na zmeny v štruktúre ponuky a dopytu na kvalifikáciu pracovnej sily,
- efektívnejšie riadenie podnikov a uľahčenie spojenia výrobcov a poskytovateľov služieb so zákazníkmi, zvýšenie konkurencieschopnosti,
- nové služby poskytované v rámci telekomunikácie a nové trhy v oblasti softwear,
- zvýšenie kvality života väčším výberom služieb a zábavy,
- lepšia podpora vzdelávania a priebežného vzdelávania počas aktívnej kariéry, podpora profesijnej flexibility spoločnosti,
- nové možnosti uplatnenia kultúrnych tradícií a identity regiónov, odstránenie odľahlosti periférnych oblastí,
- výkonnejšia a transparentnejšia štátna správa, bližšia k občanovi, pracujúca s nižšími nákladmi, vyšší podiel občanov na verejnej správe.

Slovenská republika a programy EÚ

Medzi hlavné ciele štrukturálnej politiky Európskej únie patrí aj odstraňovanie nerovností v ekonomickej a sociálnej oblasti medzi jednotlivými regiónmi EÚ. Informatizáciu spoločnosti chápe Európske spoločenstvo ako jednu zo základných priorít, z tohto dôvodu informačné a komunikačné technológie sú oblasťou, ktorú EÚ podporuje nielen na politickej úrovni, ale aj na úrovni technologickej. Do oblasti IKT- na vývoj a aplikáciu - investuje EÚ ročne viac ako 1 mld. Eur. Tieto prostriedky sú dostupné aj pre Slovenskú republiku, ak pripraví dobré návrhy projektov do existujúcich programových iniciatív. Ide najmä o **šiesty rámcový program (6RP)**, kde sú prioritou technológie informačnej spoločnosti, program **eEurope+** (informačná spoločnosť pre všetkých), **eLearning** (vzdelávanie budúcnosti), eTEN (trans-európska sieť elektronických služieb) a program eContent (pre vývoj a využitie digitálneho obsahu v globálnych sieťach).

Program **eTEN** podporuje rozšírenie digitálnych služieb v oblastiach elektronickej verejnej správy (eGovernment), elektronického zdravotníctva (eHealth), elektronického vzdelávania (eLearning), vytvorenia rovnakých podmienok pre prístup k informačnej spoločnosti (eInclusion), služieb v oblasti dôvery a bezpečnosti (Trust and Security) ako aj v oblasti služieb pre malé a stredné podnikanie (eBusiness).

Program **eContent** sa zameriava na podporu prístupu k vysoko kvalitným digitálnym produktom a službám, vznikajúcim v spolupráci verejného a súkromného sektoru. Ďalším cieľom je posilnenie tvorby aplikácií v mnohojazyčnom a multikultúrnom prostredí, zlepšenie dynamiky trhu s digitálnym prostredím a rozvinutie širokej európskej spolupráce.

Do 6RP, eEurope+ a eLearning je Slovenská republika zapojená viacerými programami a projektmi, pre zapojenie sa do eTEN a eContent sú pripravené návrhy projektov, ktoré koordinujú zodpovedajúce ministristersvá SR.

Slovenská republika a investície do IKT

Agentúra SITA (2. sept.2004) uvádza zaujímavé informácie o investíciách do IKT v SR: “Investície do IKT by mali v roku 2006 v SR dosiahnuť 3 % hrubého domáceho produktu (HDP), v roku 2003 to pritom predstavovalo 2,59 % HDP. Podľa štúdie Slovenskej akadémie vied je IT sektor v produktivite práce štrnásty v poradí z celkového počtu 59 odvetví.

Podľa prognóz spoločnosti International Data Corporation (IDC) by slovenské investície do IKT mali v roku 2006 dosiahnuť hodnotu 2,93 % HDP, čo vo finančnom vyjadrení predstavuje približne 1, 207 mld. USD.

Podľa výsledkov sledovania SAV predstavoval v roku 1995 pomer investícií do IKT sektora k HDP Slovenska približne 1,59 %, čo bolo výrazne menej ako priemer krajín EÚ. Táto hodnota však prevýšila investície do IT za daný rok v Španielsku, Hongkongu, Slovinsku či Poľsku. V roku 2000 sa na Slovensku investovalo do IT 2,17 % HDP, ale táto hodnota bola už pod úrovňou mnohých krajín, ktoré boli v roku 1995 v tomto smere zaostalejšie.

Na základe výsledkov analýzy, ktorá v devätnástich európskych krajinách skúmala vplyv rastu investícií do IT sektora na hospodársky rozvoj, možno podľa SAV konštatovať, že zvýšenie investícií do IT sektora o 100 % sa premietne do 11-percentného rastu HDP a 12-percentného rastu HDP pripadajúceho na jedného obyvateľa. Kumulatívne zvýšenie investícií do softvéru a služieb o 100 % pritom podľa správy SAV zvyšuje rast HDP o 8 % a rast HDP pripadajúci na jedného obyvateľa o 9 %.

Štúdia SAV, ktorú akadémii zadala firma Microsoft, sledovala pozíciu slovenského IT sektora v globálnom a regionálnom kontexte, finančnú pozíciu podnikov v IT sektore a efekty spoločnosti Microsoft na IT sektor Slovenska a slovenskú ekonomiku. Spracoval ju kolektív Ústavu slovenskej a svetovej ekonomiky SAV.”

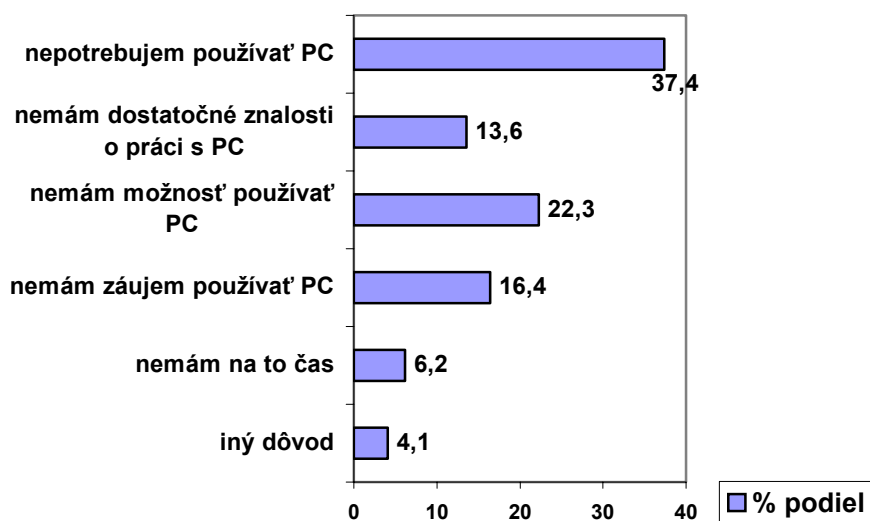
Počítačová gramotnosť a SR

Asi polovica Slovákov neovláda nijaký počítačový program. Na Slovensku sú hlavnými prekážkami pre rozvoj internetu hlavne vysoké ceny počítačov a pripojenia na internet. Ukazuje sa však, že prekážkou je aj tzv. počítačová (digitálna) gramotnosť – znalosť práce s počítačmi a záujem o používanie počítača a internetu vôbec. Uvedené zistenia vychádzajú z ďalšej vlny voľnopredajnej štúdie iOmnibus o internete v Slovenskej republike spoločnosti TNS SK. Štúdia sa pravidelne zameriava na používanie počítačov a internetu obyvateľmi SR staršími ako 15 rokov. Viac ako polovica populácie SR staršej ako 15 rokov nevie používať počítačové programy (prieskumu na reprezentatívnej vzorke 1 046 respondentov starších ako 15). Tí, čo vedia používať počítačové programy najviac využívajú MS Word alebo iné textové programy. Takmer tretina populácie vie používať Internet a štvrtina populácie e-mail (pozri tab. č. 1)

Tab. č. 1 **Znalosť používania programov**
(počet respondentov – 1046)

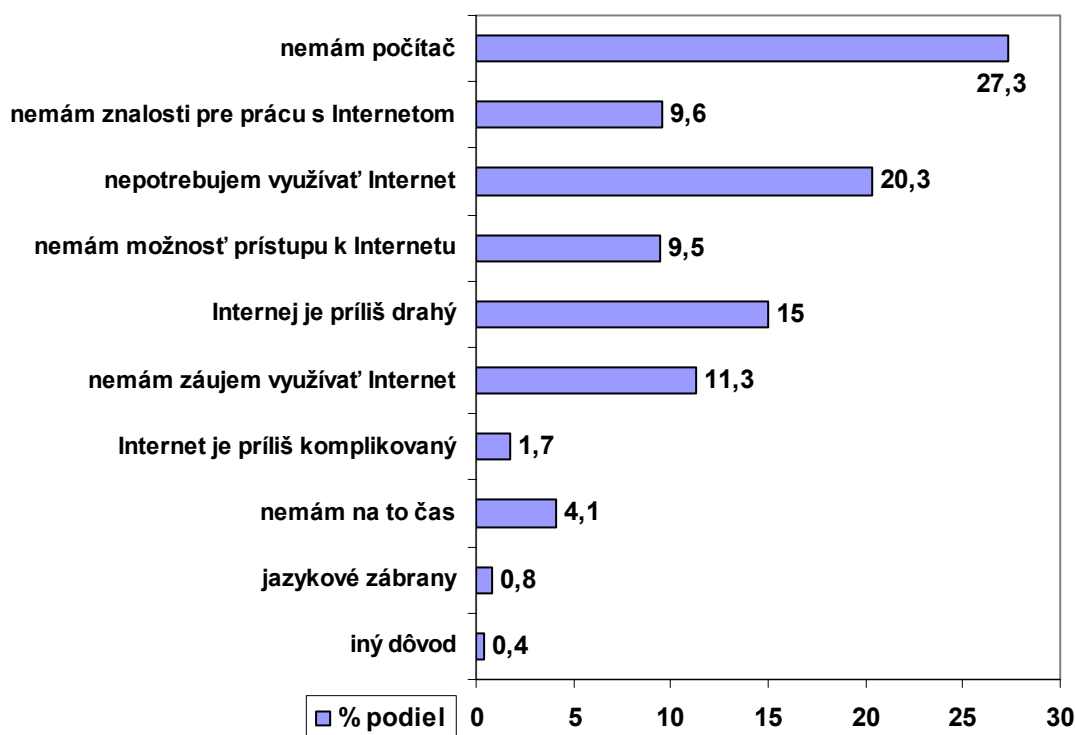
Používané programy	% podiel
MS Word alebo iné textové programy	41,8
MS Excel - tabuľkový procesor	28,4
MS Power Point – prezentačný program	9,0
Internet	30,9
Služba Internetu – e-mail	25,1
Iné programy	4,0
nevie používať počítačové programy	54,1

Graf č. 1 Hlavné dôvody napoužívania počítača

Ako najzávažnejšie dôvody k nepoužívaniu počítača uvádzajú skúmaní respondenti (641) to, že nepotrebujú používať počítač (37,4 %) alebo nemajú možnosť používať počítač (22,3 %).

Graf č. 2 Hlavné dôvody nevyužívania Internetu

Respondenti, ktorých skúmaný počet bol 761, uvádzajú ako najzávažnejšie dôvody nevyužívania Internetu to, že nevlastnia počítač (27,3 %) a nepotrebujú využívať Internet (20,3 %).

Ďalšie vybrané ukazovatele

Na Slovensku využíva Internet v tomto roku 19,5 % ľudí, čo je v porovnaní s minulým rokom o 3,7 percentuálneho bodu viac. Takmer 34 % z nich uviedlo, že využívajú internet denne. Vyplýva to z reprezentatívneho výskumu, ktorý v júni 2004 uskutočnila agentúra MVK prostredníctvom 1 167 respondentov starších ako 18 rokov. Ďalej výsledky výskumu hovoria, že 29,7 % ľudí si nevie dosť dobre predstaviť, o čom vlastne internet je. Užívatelia považujú za hlavnú bariéru rozvoja internetu financie. Vo výskume uviedlo 53 % respondentov, že nemajú záujem o zavedenie internetu, pretože nemajú dostatok peňazí na jeho prevádzku.

Miera domáceho pripojenia na internet je na Slovensku stále veľmi nízka. Podľa prieskumu agentúry Tambor (v apríli 2004) Internet v domácom prostredí využíva iba 16,4 % z reprezentatívnej vzorky 1 000 Slovákov. Úmysel dať si zaviesť internet v najbližšom roku pritom vyjadrilo iba 6,3 % respondentov. V budúcom období 1 až 4 rokov má k nim pribudnúť 14 % respondentov. Ešte neskôr si plánuje domov zaviesť internet ďalších 8,1 % respondentov.

Kompletnú počítačovú učebňu s pripojením na internet dostane v rámci projektu Počítače pre školy aj 289 špeciálnych materských, základných a stredných škôl v najbližšom období

(2004-2005). Schopnosť ľudí so špeciálnymi potrebami úspešne sa začleniť do spoločnosti ovplyvňuje najmä úroveň vzdelania. Informačné a komunikačné technológie majú práve u hendikepovaných ľudí najväčšie opodstatnenie, tvrdia odborníci, ktorí s nimi pracujú. Ako argument uvádzajú to, že kým bežný jedinec získava ovládaním počítača tzv. druhotnú gramotnosť, človek so špeciálnymi potrebami získava častokrát prvú a jedinou možnú gramotnosť.

Medzi príčiny a dôsledky zaostávania SR patria:

Celková miera zavádzania a používania počítačov na Slovensku vzhľadom na počet obyvateľov alebo administratívnych pracovníkov je stále pomerne nízka. Inovačný cyklus v oblasti informačných technológií sa pohybuje okolo 18 mesiacov – čo nekorešponduje s dobou daňových odpisov.

V oblasti elektronického obchodu, elektronického podpisu a používania elektronických dokumentov chýba legislatívne zázemie, ktoré by umožňovalo náhradu papierových dokumentov elektronickými. Je potrebná komplexná revízia legislatívy v súvislosti so zavádzaním „informačnej spoločnosti“ do bežného života.

Technologický vývoj musí byť doprevádzaný aj zmenami v ekonomickej a sociálnej oblasti, aby žiadna časť populácie nebola odstavená od možnosti zúčastňovať sa na týchto zmenách.

Záver

Vláda SR sa zaviazala plniť úlohy vyplývajúce z Akčného plánu eEurope+ najmä z dôvodu vstupu SR (máj 2004) do Európskej únie (EÚ) a jej plnohodnotného členstva v tejto organizácii. Preto je dôležité návrh stratégie rozvoja informačnej spoločnosti, ktorý bol prerokovaný a prijatý na rokovaní vlády SR v januári 2004 rýchlo a dôsledne realizovať. Návrh stratégie rozvoja informačnej spoločnosti v SR je v súlade s Programovým vyhlásením vlády SR, ako aj s Ústavou Slovenskej republiky a všeobecne záväznými platnými právnymi predpismi. Taktiež je v súlade s právom Európskej únie a dohovormi Rady Európy.

Neustále zlepšovanie podmienok pre zavádzanie a využívanie IKT zvýšia úroveň života v Slovenskej republike v existujúcej ére informačnej spoločnosti.

Súhrn

Informačná spoločnosť (ISp) je dnes objektívnou realitou. Spoločný menovateľ všetkých definícií ISp je dôraz na význam informácií ako kľúčového zdroja rozvoja spoločnosti.

Krajiny, patriace do Európskej únie, si uvedomujú túto skutočnosť. Preto vytvárajú vhodné podmienky pre efektívne získavanie a využitie informácií vo všetkých oblastiach. Podmienky sa týkajú hlavne rozvoja informačných a komunikačných technológií a počítačovej gramotnosti občanov. Slovenská republika ako člen EÚ si to uvedomuje. Stratégia vlády a programy ďalších zainteresovaných inštitúcií a skupín postupne vytvárajú podmienky v oblasti IKT pre prácu s informáciami. V príspevku sa uvádzajú niektoré prístupy a ukazovatele, ktoré poukazujú na úroveň informačnej spoločnosti v SR.

Kľúčové slová: informačná spoločnosť, informačné a komunikačné technológie, počítačová gramotnosť, Internet

Literatúra

Hennyeyová, K.: Informačná stratégia podniku v informačnej spoločnosti. In: Zborník z medzinárodnej vedeckej konferencie Nové informačné technológie, podnikové informačné systémy a finančné nástroje v riadení poľnohospodárskych subjektov. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita (SPU), 2001, s. 34-38. ISBN: 80-7137-946-8

Korcová, Z.: Informačná spoločnosť, IKT a vzdelávanie. In: Zborník anotácií z medzinárodnej vedeckej konferencie "Informačné technológie vo vzdelávaní" + príspevky na CD. Nitra : Slovenská poľnohospodárska univerzita (SPU), 2003, ISBN: 80-8069-242-4 (ID: 6728)

Stadtruckerová, J.: Informačná spoločnosť – globálna výzva v novom miléniu, denník SLOVO, 18. 12. 2003. Bratislava, 2003, dostupné aj na internetovej adrese: www.mladi.sk/index.php?tema=%5B%20IT%20%5D&page=tema2

URL1: http://www.itnews.sk/prieskumy_trhu

URL2: http://www.manager.sk/analzy_a_trendy

Kontaktná adresa:

Ing. Zuzana Korcová, KI FEM, SPU v Nitre, Tr. A.Hlinku 2, 949 76 Nitra,
tel.: 037/6508 172, e-mail: Zuzana.Korcova@uniag.sk